

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖS
MINISTRĖS PIRMININKĖS PATARĖJAS**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GERIAMOJO VANDENS TIEKIMO IR NUOTEKŲ TVARKYMO
ĮSTATYMO NR. X-764 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS
SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(TOLIAU – ĮSTATYMŲ PROJEKTAI)
(TAP NR. 22-783); (TAIS NR. 22-401(3))**

2022-05-11 Nr. NV-1296

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Projektų tikslas – siekiama:

- užtikrinti nacionalinių ir Europos Sąjungos įsipareigojimų teikti kokybiškas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas gyventojams įgyvendinimą;
- pasiekti, kad visos vandentvarkos įmonės vykdytų veiklą efektyviai ir išsilaikytų iš veiklos pajamų;
- apsaugoti aplinką nuo išleidžiamų nuotekų žalingo poveikio ir nustatyti išsamų individualių nuotekų tvarkymo sistemų naudojimo, priežiūros ir kontrolės reglamentavimą;
- perkelti Geriamojo vandens direktyvos nuostatas.

3. Dabartinė situacija:

Šiuo metu neefektyvi vandentvarkos įmonių veikla neužtikrina geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo ir kokybės, sektoriaus tvarumo, Europos Sąjungos ir nacionalinių teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo.

Šalyje geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų kaina gyventojams skiriasi 3 kartus¹:

- *Skirtumas tarp didžiausios ir mažiausios paslaugų kainos kai kuriuose regionuose siekia daugiau kaip 2 kartus, o Lietuvos mastu kainų skirtumas siekia 3 kartus. Vertinant paslaugų kainą pagal gyventojų skaičių regionuose, pastebėta, kad tuose regionuose, kuriuose gyvena daugiau gyventojų, kaina yra mažesnė (1,25 Eur – 1,91 Eur), nei tuose regionuose, kuriuose gyvena mažiau gyventojų (2,36 Eur – 2,51 Eur).*
- *Didesnes pajamas gaunantys miestų gyventojai už paslaugas moka mažiau, nei regionų ar savivaldybių gyventojai, kurių darbo užmokestis daug mažesnis. Vertinant paslaugų kainą ir vidutinio darbo užmokesčio (toliau – DU) regionuose ir savivaldybėse santykį, nustatyta, kad paslaugų kaina didžiausia Šiaulių (2,51 Eur) ir Tauragės (2,45 Eur) regionuose, kai vidutinis DU (bruto) šiuose regionuose yra vienas mažiausių (Šiaulių regione – 772,80 Eur, Tauragės regione – 731 Eur). Mažiausia paslaugų kaina yra Vilniaus regione (1,25 Eur), o vidutinis DU (bruto) šiame regione yra vienas didžiausių (1 034,60 Eur).*
- *Prastėjantys demografiniai rodikliai Lietuvoje, kurie pailgins numatomų investicijų atsiperkamumą ir didins paslaugų kainą ir kainų skirtumus.*

Žemas daugelio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas teikiančių įmonių veiklos efektyvumas:

- Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriaus vertinimas atskleidė, kad savivaldybėse ir vandentvarkos įmonėse situacija labai skiriasi. Šiuo metu 48 proc. minėtų įmonių veikia nuostolingai, neatitinka finansinių licencijuojamos veiklos kriterijų arba turi blogus finansinius rodiklius, o teikiamų paslaugų kainos ženkliai didesnės, nei sektoriaus vidurkis. Tokioms įmonėms kyla sunkumų investuojant į infrastruktūros atnaujinimą ir plėtrą, jos neišsilaiko iš veiklos pajamų. Tikėtina, kad trūkstant lėšų prastos būklės geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklams renovuoti ar keisti, ateityje išaugs avarijų skaičius, infiltracijos lygis, dar labiau padidės

¹ Duomenys iš projekto „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių valdymo tobulinimo plano rengimas“
[https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/2020%2001%2020%20galutin%C4%97%20ataskaita%20\(suformatuota\)_final\(1\).pdf](https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/2020%2001%2020%20galutin%C4%97%20ataskaita%20(suformatuota)_final(1).pdf)

įmonių veiklos sąnaudos, suprastės paslaugų užtikrinimas, nebus užtikrinamos kokybiškos paslaugos šalies gyventojams. Dėl šios situacijos *daliai vandentvarkos įmonių kyla rizika artimiausioje ateityje neįgyvendinti Miesto nuotekų direktyvos reikalavimų. Išskirta 20 rizikingiausių įmonių, kurių sverto, likvidumo, pelningumo ir skolos rodikliai yra blogiausi, 20 įmonių, kurios aptarnauja aglomeracijas, neatitinkančias Nuotekų direktyvoje nustatytų tikslų ir 7 įmonės, kurių finansinis pajėgumas 2018 m. nebuvo pakankamas licencijuojamai veiklai vykdyti.* Taip pat, siekiant įgyvendinti naują Geriamojo vandens direktyvą, reikalinga tolesnė geriamojo vandens tiekimo plėtra, didesnė vandens tiekėjo atsakomybė, papildomi vandens kokybės rodikliai reikalavimai, kuriems įgyvendinti bus reikalingos investicijos.

- *Neįgyvendinamas sąnaudų susigrąžinimo principas. Neužtikrinamas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriaus tvarumas ateityje. Sektorius neprisitaikęs gyventi be Europos Sąjungos subsidijų.* Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų srityje taikomas sąnaudų susigrąžinimo principas reiškia, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos turi padengti būtinąsias sąnaudas, reikalingas geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti, ilgalaikiam geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimui, renovacijai ir plėtrai užtikrinti, abonentams ir vartotojams priimtinomis sąlygomis naudotis geriamuoju vandeniu ir gauti tinkamos kokybės nuotekų tvarkymo paslaugas, taip pat aplinkos taršai mažinti ir vandens ištekliams racionaliai naudoti. Šiuo metu šis principas nėra visiškai įgyvendinamas. Į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektorių investuota daugiau kaip 1,3 milijardo eurų Europos Sąjungos fondų lėšų, už kurias sukurta didesnė dalis visos infrastruktūros, reikalingos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti.

4. Projekto esmė:

Siekiant išspręsti sektoriuje esančias problemas ir įgyvendinti Įstatymų projektų tikslus, Įstatymo projekte siūloma:

- patikslinti vandentvarkos įmonių licencijuojamos veiklos kriterijus;
- įtvirtinti veiksnų mechanizmą, kuris užtikrintų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą ir reikalavimų vykdymą, jei geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui būtų panaikintas licencijos galiojimas (garantinis paslaugų tiekimas);
- nustatyti paslaugų kainų nustatymo metodiką ir pritaikyti ją taip, kad sektorius galėtų investuoti į reikiamą infrastruktūros plėtrą ir rekonstrukciją iš veiklos pajamų ir nebūtų priklausomas nuo subsidijų;
- skatinti savanorišką geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo regioninių įmonių plėtrą, numatant pereinamojo laikotarpio kainodarą, didesnę investicijų grąžą besijungiančioms vandentvarkos įmonėms, mažinant administracinę naštą regioninei įmonei dėl kainų ir veiklos planų derinimo savivaldybėse;
- numatyti išsamesnės vartotojams teikiamos informacijos suteikimą apie geriamojo vandens kokybę ir kainą, pagerinti prieigą prie geriamojo vandens;
- sukurti individualiojo nuotekų tvarkymo įrenginių registravimo informacinę sistemą.

5. Derinimas:

- Įstatymo projektai du kartus skelbti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje ir derinti su valstybinėmis įstaigomis, savivaldos institucijomis, viešaisiais geriamojo vandens tiekėjais ir nuotekų tvarkytojais, asociacijomis, gyventojų asociacijomis ir kt.
- Be pastabų suderinta su Konkurencijos taryba, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba;
- Pastabų ir pasiūlymų nepateikė Nacionalinė regioninės plėtros taryba, Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos geologijos tarnyba, Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacija „Visuomeninės iniciatyvos“, Valstybės įmonė Distancinių tyrimų ir geoinformatikos centras „GIS-Centras“, Lietuvos antstolių rūmai. Kitų institucijų pateiktos pastabos ir pasiūlymai įvertinti, suorganizuoti darbiniai pasitarimai. Pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta, pateikiami derinimo pažymyje;

- Energetikos ministerija ir Šilumos tiekėjų asociacija pateikė siūlymus dėl apsirūpinimo geriamuoju vandeniu karštam vandeniui ruošti reglamentavimo. Atkreiptinas dėmesys, kad Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme reglamentuojami geriamojo vandens tiekimo klausimai yra glaudžiai susiję su Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio „Karšto vandens tiekimo daugiabučiuose namuose organizavimas“ nuostatomis. Minėti įstatymai turi vienas kitą papildyti ir privalo būti suderinti. Atsižvelgiant į tai ir siekiant vadovautis geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, šilumos ūkį reglamentuojančiais teisės aktais ir juose išdėstytais teisės normomis kaip darnia visuma, kurios turi būti aiškinamos sistemiškai, vyksta darbinės diskusijos su Energetikos ministerija ir planuojama kompleksiskai peržiūrėti visus susijusius teisės aktus;
- Vietos savivaldos įstatymo projektui institucijos pastabų neturėjo, išskyrus Lietuvos savivaldybių asociaciją. Pastabos į kurias neatsižvelgta, pateikiamos derinimo pažymoje;
- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė pastabų ir pasiūlymų dar nepateikė (bus pateikta artimiausiu metu).

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – Įstatymų projektais įgyvendinama Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimo Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ 6.4.15 priemonė „Parengti ir priimti Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą <...>, kad būtų užtikrintos kokybiškos ir prieinamos viešosios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos“.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina Nutarimo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, iki kurio rengėjai įvertins Ministrės Pirmininkės patarėjo D. Krinicko pateiktas pastabas ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas.

Pastabos ir pasiūlymai:

- Siūlytina įvertinti situaciją, kaip reikėtų elgtis tokiu atveju, jei Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – VERT) panaikintų licenciją regioniniam vandens tiekėjui. Dabartinėje redakcijoje sąvokoje „Garantinis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas“ (3 straipsnio 8 dalis) nurodoma, kad vandens tiekėjas garantiniu paskiriamas iš regione esančių stipriausių tiekėjų, tačiau iš sąvokos nėra aišku kas bus, jei VERT panaikins licenciją regioniniam tiekėjui. Siūlytina apsisvarstyti galimybę tikslinti sąvoką ir nustatyti, kad <...> kai viešajam tiekėjui panaikinama licencija, t. y. išimti žodžius „to paties regiono tiekėjui“;
- Siūlytina įvertinti ar 10 straipsnio 1 dalies 9 punkte numatyta funkcija neturėtų būti vykdoma Aplinkos apsaugos departamento, kuris atsakingas už aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi;
- 15 straipsnio 15 dalyje kyla klausimas dėl pagrindimo, kodėl kitų vandens tiekėjų vartotojai turi mokėti mokesť garantiniam tiekėjui. Siūlytina atitinkama informacija papildyti aiškinamąjį raštą;
- Manytina, kad 33 straipsnio 23 dalyje pateikiamas siūlymas nelabai tinkamas, nes išskiria vieną sąnaudų grupę iš kitų. Siūlytina apsisvarstyti galimybę rašyti arba bendrą nuostatą (pavyzdžiui, „padidėja kuri nors sąnaudų grupė daugiau kaip 50 proc.“), kuri būtų taikoma visoms sąnaudų grupėms, arba atsisakyti šios nuostatos.

Ministrės Pirmininkės patarėjas

Dalius Krinickas

Ekonomikos politikos grupės vyresnioji patarėja

Jurgita Gaižiūnienė

